

APRÍL 2016

LES & LETOKRUHY

ČASOPIS O LESNOM HOSPODÁRSTVE A SPRACOVANÍ DREVA

ROČNÍK 72

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

POZOR! VÝSTRAHA!

KALAMITA PODKÔRNEHO HMYZU

Dramatický titulok článku nie je samoučelný. Aj napriek upozorňovaniu a naliehaniam LOS, spracovanie kalamiť v niektorých subjektoch na Slovensku prichádza neskoro, je pomalé a nedôsledné. S najvyššou naliehavosťou vyzývame k nekompromisnému boju s podkôrnym hmyzom, jeho zanedbanie môže mať veľmi negatívne dôsledky.

V priebehu zimy sa v smrečinách začali hojne objavovať stromy s opadávajúcou kôrou so stále zelenými korunami. Ide predovšetkým o porasty, v ktorých sa vyskytovala kalamita podkôrneho hmyzu v roku 2015. Tento jav je následkom druhej (letnej) generácie podkôrneho hmyzu, ktorého larvy konzumáciou lyka oddelili kôru od dreva. Opadávanie kôry urýchľujú vtáky (ďatle a pod.), ktoré si v zime hľadajú na napadnutých stromoch potravu. V kôre na stromoch, ale aj v kôre spadnutej na zem, môžeme nájsť zimujúce jedince podkôrneho hmyzu. Najčastejšie je to lykožrút smrekový (*Ips typographus*), lykožrút lesklý (*Pityogenes chalcographus*) a lykožrút severský (*Ips duplicatus*). Lykožrút lesklý spôsobuje v posledných rokoch kalamitu nielen v mladších porastoch, ale aj v rubných porastoch. Na niektorých lokalitách došlo v roku 2015 k premoženiu lykokaza matného (*Polygraphus poligraphus*), často na stromoch oslabených podpňovkou. K výraznému zhoršeniu došlo v posledných 5 rokoch aj v porastoch Záhoria, kde sa premožili na oslabených stromoch borovicové druhy podkôrneho hmyzu.

■ **Extrémny počasie, nespracovaná kalamita a podkôrný hmyz**
Podkôrnemu hmyzu vyhovoval extrémny priebeh počasia vo ve-

tačnej sezóne 2015, ktorý na jednej strane oslaboval hostiteľské drevisť a na strane druhej vytváral mimoriadne vhodné podmienky pre rojenie a urýchlil jeho vývoj. Vegetačná sezóna bola na Slovensku veľmi teplá a suchá. Bola teplotne silne nadnormálna až mimoriadne nadnormálna, miestami o 2,0°C až 2,5°C teplejšia v porovnaní s dlhodobým priemerom. Bola to 2. až 4. najteplejšia vegetačná sezóna od začiatku meteorologických pozorovaní. Zrážkovo bola na dolnej hranici normálu až podnormálna. Kombináciou nízkych zrážok a extrémnych teplôt sa zvyšoval výpar, z tohto dôvodu bola vegetačná sezóna hodnotená ako veľmi suchá.

Extrémny počasie sa prejavili už počas samotného leta, ale predovšetkým po ňom na zdravotnom stave lesných drevín. Najviac boli suchom a extrémnymi teplotami stresované smrekové porasty, no zhoršenie bolo zaznamenané aj v borinách, dubinách, či bukových porastoch na extrémnych stanovištiach. V smrečinách došlo k jednotlivému, až plošnému odumieraniu stromov všetkých vekových kategórií. V oslabených porastoch sa silno aktivizovali biotickí škodcovia, predovšetkým podkôrný hmyz. Vplyvom tejto kombinácie, teda nepriaznivých podmienok počasia a existujúceho kalamitného premoženia podkôrneho hmyzu možno očakávať v roku 2016 silné zhoršenie zdravotného stavu smrečín. Situáciu ešte viac umocňuje aj fakt, že po kalamite Žofia (2014) zostalo v porastoch veľké množstvo nespracovanej hmoty, čo sa naplno prejaví už v tomto roku. Najviac nespracovanej hmoty zostalo v územiach s 5. stupňom ochrany prírody a v územiach s navrhovanou A-zónou TANAPu, v Západných Tatrách. Preto dôjde v nasledujúcich rokoch k nástupu silnej gradácie podkôrneho hmyzu, podobne ako

to bolo po vetrovej kalamite Alžbeta (2004).

■ Opatrenia ochrany lesa

Najdôležitejším opatrením je skôr, rýchle a dôsledné spracovanie všetkého naleteného dreva a zvyškov po ťažbe do jarného rojenia, ktoré u nás prebieha približne od 10. apríla. Je to hlavná zásada, pri nesplnení ktorej je výsledok realizácie ostatných opatrení nedostatočný až nulový. Je potrebné si uvedomiť, že aj v prípade spracovania všetkého naleteného dreva zostáva riziko stále vysoké. Veľká časť prezimujúcich lykožrútov zostane v porastoch v opadanej kôre z chrobačiarov a okrem toho časti lykožrútov zimuje v hrabanke. Z tohto dôvodu je potrebné aj naďalej venovať zvýšenú pozornosť týmto porastom a realizovať opatrenia ochrany lesa podľa STN 48 2711.

1. Spracovať kalamitu podkôrneho hmyzu do 31. 3. 2016.
2. Asanovať zvyšky po ťažbe pálením alebo štiepkovaním.
3. Využívať klasické alebo otrávené lapáky a feromónové lapače.
4. Monitorovať stav napadnutia porastových stien a vnútra porastov. V prípade objavenia ohnisk premoženia okamžite realizovať asanačnú ťažbu (drevo z porastov odviešť, alebo asanovať a ponechať v porastoch).
5. Naletené drevo na skladoch odviešť z lesa pred vyletením alebo asanovať na sklade mechanicky alebo chemicky bodovo.

Sucho a extrémne teploty v roku 2015 sa neprejavili len na Slovensku, ale aj v celej strednej, východnej a z časti aj západnej Európe. Veľké škody suchom vznikli nielen v lesoch, ale aj na poľnohospodárskych plodinách. Dozvuky tohto nepriaznivého vplyvu budú pokračovať

aj v roku 2016. To, či sa situácia s podkôrnym hmyzom v smrečinách zopakuje tak ako to bolo po vetrovej kalamite Žofia 2004 závisí nielen od podmienok prostredia, ale významne aj od kvality lesníckeho hospodárenia.

*Jozef Vakula, Juraj Galcko,
Andrej Gubka, Milan Zúbrik,
Andrej Kunca, Christo Nikolov*

Následky sucha a premoženia lykožrúta lesklého (*Pityogenes chalcographus*) v smrekových mladinách.

Aktívne chrobačiare alebo „aktívne lykožrútové drevo“.

APRÍL 2016

LES & LETOKRUHY

ČASOPIS O LESNOM HOSPODÁRSTVE A SPRACOVANÍ DREVA

ROČNÍK 72

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII